ภาคผนวก H

การทดลองที่ 8 การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอส เซมบลีขั้นสูง

การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีขั้นสูง จะเน้นการพัฒนาร่วมกับภาษา C เพื่อเพิ่มศักยภาพของโปรแกรม ภาษา C ให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะฟังค์ชันที่สำคัญและต้องเชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์อย่างลึกซึ้ง และถ้ามีประสบการณ์การดีบักโปรแกรมภาษา C จะยิ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจการทดลองนี้ได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น การ ทดลองมีวัตถุประสงค์เหล่านี้

- เพื่อฝึกการดีบักโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีโดยใช้โปรแกรม GDB แบบคอมมานด์ไลน์ (Command Line)
- เพื่อพัฒนาพัฒนาโปรแกรมแอสเซมบลีโดยใช้ Stack Pointer
- เพื่อพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีร่วมกับภาษา C

H.1 ดีบักเกอร์ GDB

<mark>ดีบักเกอร์</mark>เป็นโ<mark>ปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่รันโปรแกรมที่กำลังพัฒนา</mark> เพื่อให้โปรแกรมเมอร์ตรวจสอบ การทำงานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้โปรแกรมเมอร์สามารถเข้าใจการทำงานของโปรแกรมอย่างถ่องแท้ และหาก โปรแกรมมีปัญหาหรือ บัก ที่บรรทัดไหน ตำแหน่งใด ดีบักเกอร์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ปัญหานั้นได้ในที่สุด

GDB เป็นดีบักเกอร์มาตรฐานทำงานในระบบปฏิบัติการ Unix สามารถช่วยโปรแกรมเมอร์แก้ปัญหาของ โปรแกรมที่พัฒนาจากภาษา C/C++ รวมถึงภาษาแอสเซมบลีของซีพียูนั้นๆ เช่น แอสเซมบลีของ ARM บน บอร์ด Pi3 นี้

ผู้อ่านสามารถย้อนกลับไปศึกษาการทดลองที่ 5 หัวข้อ E.2 และการทดลองที่ 6 หัวข้อ F.2 อีกรอบ เพื่อ สังเกตรายละเอียดการสร้างโปรเจ็คท์ได้ว่า เราได้เลือกใช้ GDB เป็นดีบักเกอร์ ผู้อ่านสามารถเรียนรู้การดีบักโปร แกรมแอสเซมบลี พร้อมๆ กับทำความเข้าใจคำสั่งใน GDB ไปพร้อมๆ กัน ดังนี้

- 1. เปิดโปรแกรม Terminal และย้ายไดเรคทอรีไปที่ /home/pi/AssemblyLabs
- 2. สร้างไดเรคทอรีใหม่ชื่อ Lab8
- 3. สร้างไฟล์ชื่อ Lab8_1.s ด้วยเท็กซ์อีดีเตอร์ nano จากโปรแกรมต่อไปนี้

```
.global main
main:

MOV R0, #0

MOV R1, #1

B __continue_loop
_loop:

ADD R0, R0, R1

_continue_loop:

CMP R0, #9

BLE __loop
end:

BX LR
```

4. สร้าง makefile แล้วกรอกประโยคคำสั่งต่อไปนี้

```
debug: Lab8_1
    as -g -o Lab8_1.o Lab8\_1.s
    gcc -o Lab8_1 Lab8_1.o
    gdb Lab8_1
```

บันทึกไฟล์และออกจากโปรแกรม nano อีดิเตอร์

5. รันคำสั่งต่อไปนี้ เพื่อทดสอบว่า makefile ถูกต้องหรือไม่ หากถูกต้องโปรแกรม Lab8_1 จะรันใต้ GDB เพื่อให้ผู้อ่านดีบักโปรแกรม

```
$ make debug
```

6. พิมพ์คำสั่ง list หลังสัญลักษณ์ (gdb) เพื่อแสดงคำสั่งภาษาแอสเซมบลีที่จะ execute ทั้งหมด

```
(gdb) list
```

7. ตั้งค่าเบรกพอยท์เพื่อหยุดการรันโปรแกรมชั่วคราว และเปิดโอกาสให้โปรแกรมเมอร์สามารถตรวจสอบ ค่าของรีจิสเตอร์ต่างๆ ได้ โดยใช้คำสั่ง

```
(gdb) b x
```

จะได้ผลตอบรับจาก GDB ดังนี้

H.1. ดีบักเกอร์ GDB 285

```
Breakpoint 1, _continue_loop () at Lab8\_1.s:x
```

โดย $\mathbf x$ คือ หมายเลขบรรทัดที่คำสั่ง CMP R0, #9 ตั้งอยู่

8. รันโปรแกรม โดยพิมพ์คำสั่งต่อไปนี้ บันทีกและอธิบายผลลัพธ์

```
(qdb) run
```

9. โปรดสังเกตว่า (gdb) ปรากฏขึ้นแสดงว่าโปรแกรมหยุดที่เบรกพอยท์แล้ว พิมพ์คำสั่ง (gdb) info r เพื่อ แสดงค่าภายในรีจิสเตอร์ต่างๆ ทั้งหมด และบันทึกค่าของรีจิสเตอร์เหล่านี้ r0, r1, r9, sp, pc, cpsr หลังรันโปรแกรม

(adh) info		
(gdb) info r		
r0	0x0	0
r1	0x1	1
r2	0x7effefec	2130702316
r3	0x10408	66568
r4	0x10428	66600
r5	0x0	0
r6	0x102e0	66272
r7	0x0	0
r8	0x0	0
r9	0x0	0
r10	0x76fff000	1996484608
r11	0x0	0
r12	0x7effef10	2130702096
sp	0x7effee90	0x7effee90
lr	0x76e7a678	1994892920
рс	0x1041c	0x1041c <_continue_loop+4>
cpsr	0x80000010	-2147483632

Cn & Cng = 1

จงตอบคำถามต่อไปนี้ประกอบความเข้าใจ

- อธิบายรายงานบนหน้าจอว่าคอลัมน์แต่ละคอลัมน์มีความหมายอย่างไร และแตกต่างกับหน้าจอ ของผู้อ่านอย่างไร **Column กลามเม็นเพง ฐาน 11 (นารรุ่างไ**ว
- เหตุใดเลขในคอลัมน์ขวาสุดจึงมีค่าติดลบ หมายเหตุ ศึกษาเรื่องเลขจำนวนเต็มฐานสองชนิดมี เครื่องหมาย แบบ 2-Complement ในหัวข้อที่ 2.2.2
- 10. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนกว่าจะวนรอบกลับมาที่เบรกพอยท์ที่ตั้งไว้

- 11. พิมพ์คำสั่ง (gdb) info r เพื่อแสดงค่าภายในรีจิสเตอร์ต่างๆ ทั้งหมด และบันทึกค่าของรีจิสเตอร์เหล่า นี้ r0, r1, r9, sp, pc, cpsr เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลง
- 12. เริ่มต้นการทดลองโดยพิมพ์คำสั่งต่อไปนี้เพื่อหาว่า เลเบล loop ตรงกับหน่วยความจำตำแหน่งใด

```
(gdb) disassemble _loop
```

บันทึกผลที่ได้โดย หมายเลขซ้ายสุด คือ แอดเดรสในหน่วยความจำ ที่คำสั่งนั้นบรรจุอยู่ หมายเลข ตำแหน่งถัดมา คือ จำนวนไบท์นับจากจุดเริ่มต้นของชื่อเลเบลนั้น แล้วตรวจสอบว่าเลเบล ฟังค์ชัน main อยู่ห่างจากตำแหน่งเริ่มต้นของโปแกรมกี่ไบท์

```
Dump of assembler code for function _loop:

0x00010414 <+0>: add r0, r0, r1

End of assembler dump.
```

- 13. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนกว่าจะวนรอบกลับมาที่เบรกพอยท์ที่ตั้งไว้อีกรอบ
- 14. คำสัง x/ [count] [format] [address] แสดงค่าใน หน่วยความจำ ณ ตำแหน่ง address เป็นต้นไป เป็น จำนวน /count ตาม format ที่ต้องการ ยกตัวอย่างเช่น x/10i main คือ แสดงค่าในหน่วยความ จำ ณ ตำแหน่งเลเบล main จำนวน 10 ค่าตามรูปแบบ instruction ดังตัวอย่างต่อไปนี้

```
(gdb) x/10i main
    0x10408 <main>: mov r0, #0
    0x1040c <main+4>: mov r1, #1
    0x10410 <main+8>: b 0x10418 <_continue_loop>
    0x10414 <__ >: add r0, r0, r1
    0x10418 <_continue_loop>: cmp r0, #9

=> 0x1041c <_continue_loop+4>: ble 0x10414 <_ >
    0x10420 <end>: mov r7, #1
    0x10424 <end+4>: svc 0x00000000
    0x10428 <__libc_csu_init>: push {r4, r5, r6, r7, r8, r9, r10, lr}
    0x1042c <__libc_csu_init+4>: mov r7, r0
```

จงตอบคำถามต่อไปนี้

- 🔹 เติมตัวอักษรที่เว้นว่างไว้จากหน้าจอของผู้อ่านในเครื่องหมาย <_ > สองตำแหน่ง 🚄 🛶 🚕
- อธิบายว่า หมายเลขที่มาแทนที่ <_ > ได้อย่างไร ม่นมีขนมผเลง Addres บณ เคเนอ '_ loop' มู
- โปรดสังเกตและอธิบายว่าเครื่องหมายลูกศร => ด้านซ้ายสุดหน้าบรรทัดคำสั่ง หมายถึงอะไร

return IV function "_loop" xx

H.1. ดีบักเกอร์ GDB 287

15. **s**[tep] i ระหว่างที่เบรกการรันโปรแกรม ผู้ใช้สามารถสั่งให้โปรแกรทำงานต่อเพียง 1 คำสั่งเพื่อตรวจ สอบ

- 16. **n**[ext] i ทำงานคล้ายคำสั่ง **step i** แต่ถ้าคำสั่งต่อไปที่จะทำงานเป็นการเรียกฟังค์ชัน คำสั่งนี้เรียกใช้ฟัง ค์ชันนั้นจนสำเร็จ แล้วจึงกลับมาให้ผู้ใช้ตรวจสอบ
- 17. i[nfo] b[reak] เพื่อแสดงรายการเบรกพอยท์ทั้งหมดที่ตั้งไว้ก่อนหน้า

Num Type Disp Enb Address What

1 breakpoint keep y 0x0001041c Lab8_1.s

ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจรายงานที่ได้บนหน้าจอ โดยเฉพาะคอลัมน์ Address และ What โดยเติมตัว อักษรลงในช่องว่าง ทั้งสองช่อง

18. คำสั่ง **d**[elete] b[reakpoints] *number* ลบการตั้งเบรกพอยท์ที่บรรทัด number ที่ตั้งไว้ก่อนหน้า หากผู้อ่านต้องการลบเบรกพอยท์ทั้งหมดพร้อมกันโดยพิมพ์

(gdb)d
Delete all breakpoints? (y or n)

แล้วตอบ y เพื่อยืนยัน

19. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนเสร็จสิ้นจะได้ผลลัพธ์ต่อไปนี้

(gdb) c
Continuing.
[Inferior 1 (process 1688) exited with code 012]

20. พิมพ์คำสั่งต่อไปนี้เพื่อออกจากโปรแกรม GDB

(gdb) q

H.2 การใช้งานสแต็คพอยท์เตอร์ (Stack Pointer)

ตำแหน่งของหน่วยความจำบริเวณที่เรียกว่า **สแต็คเซ็กเมนท์** (Stack Segment) จากรูปที่ 3.12 สแต็คเซ็กเมนท์ (หทั่ตั้งในบริเวณแอดเดรสสูง (High Address) หน้าที่เก็บข้อมูลของตัวแปร**ตัวแปร**ชนิดโลคอล (Local Variable) รับค่าพารามิเตอร์ระหว่างฟังค์ชัน กรณีที่มีจำนวนเกิน 4 ตัว พักเก็บค่าของรีจิสเตอร์ที่สำคัญๆ เช่น LR เป็นต้น

สแต็คพอยท์เตอร์ คือ รีจิสเตอร์ R13 มีหน้าที่เก็บแอดเดรสตำแหน่งบนสุดของสแต็ค (Top of Stack: TOS) ตำแหน่งบนสุดของสแต็คจะเป็นตำแหน่งที่เกิดการ PUSH (Store) และ POP (Load) ข้อมูล เข้าและออกจากสแต็คตามลำดับ โปรแกรมเมอร์สามารถจินตนาการได้ว่า สแต็ค คือ กองสิ่งของที่วางซ้อน กันโดยโปรแกรมเมอร์ สามารถหยิบสิ่งของออกหรือวางของที่ชั้นบนสุดเท่านั้น เราสามารถทำความเข้าใจการ ทำงานของสแต็คแบบง่ายๆ ได้ดังนี้ สแต็คพอยท์เตอร์ คือ หมายเลขชั้นสิ่งของซึ่งตำแหน่งจะลดลง/เพิ่มขึ้น เมื่อโปรแกรมเมอร์ใช้คำสั่ง PUSH/POP ตามลำดับ ทั้งนี้เราสามารถอ้างอิงจากหน่วยความจำเสมือนของระบบ Linux ในรูปที่ 3.12 และ 5.2

คำสั่ง STM (Store Multiple) ทำหน้าที่ PUSH ข้อมูลลงบนสแต็ค คำสั่ง LDM (Load Multiple) ทำหน้าที่ POP ข้อมูลออกจากสแต็ค ตำแหน่งหรือแอดเดรสของสแต็คพอยท์เตอร์ สามารเปลี่ยนแปลงได้สองทิศทาง คือ เพิ่มขึ้น (Ascending)/ลดลง (Descending). ดังนั้น คำสั่ง STM/LDM สามารถผสมกับทิศทางได้ทั้งสิ้น 4 แบบ และก่อนหลัง รวมเป็น 8 แบบ ดังนี้

• LDMIA/STMIA : IA = Increment After

• LDMIB/STMIB: IB = Increment Before

• LDMDA/STMDA : DA = Decrement After

• LDMDB/STMDB : DB = Decrement Before

Increment/Decrement หมายถึง การเพิ่ม/ลดค่าของรีจิสเตอร์ที่เกี่ยวข้องโดยมักใช้งานร่วมกับ รีจิสเตอร์ SP after/before หมายถึง ก่อน/หลังการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ยกตัวอย่าง การใช้งานคำสั่งเพื่อ PUSH รีจิส เตอร์ลงในสแต็คโดยใช้ STMDB และ POP ค่าจากสแต็คจะคู่กับคำสั่ง LDMIA ความหมาย คือ สแต็คจะเติบโต ในทิศทางที่แอดเดรสลดลง (Decrement Before) ซึ่งเป็นที่นิยมและตรงกับรูปการจัดวางหน่วยความจำสเมือ นในรูปที่ 3.12 ผู้อ่านสามารถทบทวนเรื่องนี้ในหัวข้อที่ 5.2

1. สร้างไฟล์ Lab8_2.s ตามโค้ดต่อไปนี้ ผู้อ่านสามารถข้ามประโยคคอมเม้นท์ได้ เมื่อทำความเข้าใจแต่ละ คำสั่งแล้ว

```
.global main
main:

MOV R1, #1

MOV R2, #2

@ Push (store) R1 onto stack, then subtract SP by 4 bytes
@ The ! (Write-Back symbol) updates the register SP

STR R1, [sp, #-4]!
```

```
STR R2, [sp, #-4]!

@ Pop (load) the value and add 4 to SP

LDR R0, [sp], #+4

LDR R0, [sp], #+4

end:

BX LR
```

- 2. รันโปรแกรม บันทึกและอธิบายผลลัพธ์ ได้ 1 เหวาะ จุดท์บุ Ro โด๋ กำ มาจาก RI
- 3. สร้างไฟล์ Lab8_3.s ตามโค้ดต่อไปนี้ ผู้อ่านสามารถข้ามประโยคคอมเม้นท์ได้ เมื่อทำความเข้าใจแต่ละ คำสั่งแล้ว

```
.global main main:

MOV R1, #0

MOV R2, #1
```

MOV R4, #2

MOV R5, #3

dere multiple

@ SP is subtracted by 8 bytes to save R4 and R5, respectively.

@ The ! (Write-Back symbol) updates SP.

STMDB SP!, {R4, R5}

skiller Son

@ Pop (load) the values and increment SP after that

EDMIA SP!, {R1, R2}

ADD R0, R1, #0

ADD R0, R0, R2

P1=R5

P2 = P4

P0 = P1 + P5 = P P0 = 3

PC = P6 + P1 = P P0 = 3 + 2 = 5

4. รันโปรแกรม บันทีกและอธิบายผลลัพธ์

: nimov = 7 th

H.3 การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีร่วมกับภาษา C

การพัฒนาโปรแกรมด้วยภาษา C สามารถเชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์ และทำงานได้รวดเร็วใกล้เคียง กับภาษาแอ สเซมบลี แต่การเสริมการทำงานของโปรแกรมภาษา C ด้วยภาษาแอสเซมบลียังมีความจำเป็น โดยเฉพาะ โปรแกรมที่เรียกว่า **ดีไวซ์ไดรเวอร์** (Device Driver) ซึ่งเป็นโปรแกรมขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์ที่ ต้องการความรวดเร็วและประสิทธิภาพสูง การทดลองนี้จะแสดงให้ผู้อ่านเห็นการเชื่อมต่อฟังค์ชันภาษาแอส เซมบลีกับภาษา C อย่างง่าย

- 1. เปิดโปรแกรม CodeBlocks
- 2. สร้างโปรเจ็คท์ Lab8_4 ภายใต้ไดเรคทอรี /home/pi/Assembly/Lab8
- 3. สร้างไฟล์ชื่อ add_s.s และป้อนคำสั่งต่อไปนี้

```
.global add_s add_s:
ADD R0, R0, R1
BX LR
```

- 4. เพิ่มไฟล์ add s.s ในโปรเจ็คท์ Lab8 4 ที่สร้างไว้ก่อนหน้า
- 5. สร้างไฟล์ชื่อ main.c และป้อนคำสั่งต่อไปนี้

```
#include <stdio.h>
int main() {
   int a = 16;
   int b = 4;
   int i = add_s(a, b);
   printf("%d + %d = %d \n", a, b, i);
   return 0;
}
```

- 6. ทำการ Build และแก้ไขหากมีข้อผิดพลาดจนสำเร็จ
- 7. Run และสังเกตการเปลี่ยนแปลง
- 8. อธิบายว่าเหตุใดการทำงานจึงถูกต้อง ฟังค์ชัน add_s รับข้อมูลทางรีจิสเตอร์ตัวไหนบ้างและรีเทิร์นค่าที่ คำนวณเสร็จแล้วทางรีจิสเตอร์อะไร

ในทางปฏิบัติ การบวกเลขในภาษา C สามารถทำได้โดยใช้เครื่องหมาย + โดยตรง และทำงาน ได้รวดเร็วกว่า การทดลองตัวอย่างนี้เป็นการนำเสนอว่าผู้อ่านสามารถเขียนโปรแกรมอย่างไรที่จะบรรลุ วัตถุประสงค์เท่านั้น ฟังค์ชันภาษาแอสเซมบลีที่จะลิงค์เข้ากับโปรแกรมหลักที่เป็นภาษา C ควรจะมี อรรถประโยชน์มากกว่านี้ และเชื่อมโยงกับฮาร์ดแวร์โดยตรงได้ดีกว่าคำสั่งในภาษา C

H.4 กิจกรรมท้ายการทดลอง

- 1. จงเรียกใช้โปรแกรม GDB จำนวน 2 Terminal พร้อมกัน เพื่อแสดงค่าของรีจิสเตอร์ PC ที่รันคำสั่งแรก ของโปรแกรม Lab8_2 ในทั้งสองหน้าต่าง และเปรียบเทียบค่า PC ว่าเท่ากันหรือแตกต่าง เพราะเหตุใด
- 2. หากค่าของรีจิสเตอร์ PC จากข้อ 1 เหมือนกัน จงใช้ความรู้เรื่องหน่วยความจำสเมือนในหัวข้อ 5.2 เพื่อ ตอบคำถาม
- 3. จงใช้โปรแกรม GDB เพื่อแสดงรายละเอียดของสแต็คระหว่างที่รันโปรแกรม Lab8_2 และบอกลำดับ การ PUSH และการ POP ที่เกิดขึ้นภายในโปรแกรมจากแต่ละคำสั่ง
- 4. จงใช้โปรแกรม GDB เพื่อแสดงรายละเอียดของสแต็คระหว่างที่รันโปรแกรม Lab8_3 และบอกลำดับ การ PUSH และการ POP ที่เกิดขึ้นภายในโปรแกรมจากแต่ละคำสั่ง
- 5. จงนำโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีสำหรับคำนวณค่า mod ในการทดลองที่ 7 มาเรียกใช้ผ่านโปรแกรม ภาษา C
- 6. จงนำโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีสำหรับคำนวณค่า GCD ในการทดลองที่ 7 มาเรียกใช้ผ่านโปรแกรม ภาษา C
- 7. จงดีบักโปรแกรมภาษา C บนโปรแกรม Codeblocks ที่พัฒนาในข้อ 2 และ 3 เพื่อบันทึกการ เปลี่ยนแปลงของ PC ก่อน ระหว่าง และหลังเรียกใช้ฟังค์ชันภาษา Assembly ว่าเปลี่ยนแปลงอย่างไร และตรงกับทฤษฎีที่เรียนหรือไม่ อย่างไร

